

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

R.P. Richardi Lyncei ... Vniversa Philosophia Scholastica

Complectens Physicam, siue Scientiam de Corpore naturali

Lynch, Richard

Lvgdvni, 1654

IV. Reliquæ aduersariorum sententiæ confutantur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95236](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95236)

aut nihil conferre, in hunc modum ostendo. Pulvis pyrius cum in flammam accenditur centies vicies quinquies millies maius spatium quam antea occupat; vt Snelius insignis mathematicus expertum se esse testatur: ergo necesse est, vt pusilla illa inanitates, quibus granulus pulueris tormentarij foraminatur, ruptis parietibus in magnas lacunas coeant, vastosque hiatus dehiscant: at quamuis natura inanitatulas quasdam imperceptibiles non refugiat, idque vltro largiamur aduersariis: ceterum naturaliter fieri nequit, vt magnae vacuitates, quaeque longè lateque pateant, vniuersi continuuam abrumpan.

28. Rursus impugnatur secundo hae sententia. Ideo nequit dari vacuum in rebus, ne coelorum influxus, qui per vacuum traici nequit in hac sublimaria, impediatur: at multo magis impeditur influxus coelorum per innumeras, ac propè infinitas vacuitates exiguas, quibus totus Oceanus ab eius superficie, vsque ad eius fundum intermixtus est, quam per vacuum grandiusculum vnus palmi verbi gratia: ergo magis repugnant crebrae illae & exiguae vacuitates, quam vacuum vnus palmi: cum ergo hoc naturaliter impossibile sit, vt ipsi aduersarij facerentur, certè illae naturaliter impossibiles erunt.

29. Tertio tandem impugnatur hae sententia: quia si tabula plana aquae supernatans sursum eleuetur, idque non successiue, & prius hinc quam illinc, sed simul quoad omnes suas partes, aqua cogetur etiam sursum ascendere ne detur vacuum per breuissimum etiam tempus, illud videlicet, quo tardat aer inter tabulam, & aquam penetrare, atque in vtriusque confinio se collocare: at per minutissimas illas vacuitates multo magis impeditur coelorum influxus, quam per vacuum, quod aqua non ascendente breuissimo tempore duraret: ergo sicut hoc vacuum naturaliter repugnat, ita etiam à fortiori exiguae illae vacuitates naturaliter repugnabunt.

CAPVT IV.

Reliqua aduersariorum sententiae cōsulantur.

30. Tertia aliorum opinio est, corpus additione quantitatis rarefieri, eiusque diminutione condensari, ita Caietanus 3. p. q. 77. art. 5. Scotus in 4. distinct. 12. q. 4. Marsilius in quartum q. 2. art. 2. alique plures. Qui tamen ex dictis facili negotio impugnari possunt: nam praeterquam quod falsò supponūt, quantitatem à re quanta distinguui, materia prima est in eodem loco, in quo est quantitas, cui subest; si cui demum subest: ergo, cum quantitas per rarefactionem crescit, materia est in maiori loco quam antea, & in minori, cum quantitas per condensationem minuitur: necesse igitur erit, vt in his euentis, vel vacuitates aliquae aperiantur, aut obstruantur; vel partes aliquae materiae penetrentur; aut quae penetrata erant, expenetrantur: consequens autem est absurdum. Quod si propterea hi authores materiam ratione suae infinitatis absque vllis vacuitatibus, aut penetratione, vel expenetratione censeant ad maius spatium extendi posse, cum rarefeit, modo verò ad minus contrahi, cum densatur, id ipsum de quantitate dicere possunt, ac debent, cum partes proportionaliter infinitas non minus, quam

R. P. Lyncei Philosophia Tom. II.

materia fortiat: absque eius igitur incremento aut decremento rarefactio, & condensatio explicari poterunt. Parco aliis huius sententiae impugnationibus, quibus abundante Pater Hurtadus de generat. & corrupt. d. 4. sect. 2. & Conimbricenses c. 5. q. 17. ac nouissimè Compton. disp. 11. sect. 1.

Alij quartò existimant, puncta materiae per rarefactionem virtualiter magis extendi, atque in pluribus locis replicari; per condensationem verò singulorum punctorum praesentias carpi, & minui. Ita nonnulli, quos tacitis nominibus referunt Hurtadus disp. 4. de generat. & corrupt. sect. 3. §. 25. & Arriaga disp. 15. physic. sect. 9. impugnantur tamen primò: quia quàm absurdum sit, continuum ex punctis virtualiter extensis componi, in loco satis à nobis probatum manet. Rursus eo ipso quod res aliqua rarefiat, eius actio relanguescit, ac debilior fit; nec tam intepla quam antea; sed potius magis remissa euadit: at si rarefieret per extensionem virtualem ad maius spatium, seu per eiusdem secundum idem in diuersis locis replicationem, non esset cui raritatem agentis eius in agendo remissio & debilitas sequeretur: ergo &c. Maior experimento conspicua est: siquidem ignis, quo rarior est, eo minus erit, vt in lapide ignito, & ignita stupa, vel lana discernere est. Deinde quo rarior est ignis eo minus lucet: quo fit, vt in sua sphaera, vbi summam habet raritatem, nobis conspicuus non sit, qui tamen stellas & cometas conspiciamus. Colores etiam à corporibus promanantes per rarefactionem distinguuntur vt videre est in gelu, cum in aquam soluitur; aut in cera, cum praecalore liquefit. Minor autem argumentum non minus manifesta est: quis enim sibi persuadeat, Angelum, si magis virtualiter se se extendat, & à medio huius gymnasijs spatio ad totum gymnasium praesentiam suam dilaret, hoc ipso eum minus acute & perspicaciter quam antea intellecturum, minus intense volituum, aliaue functiones ad extra, aut ad intra minori perfectione obituum? quis etiam neget, hominem hic, & Romae collocatum vtrique pari velocitate currere, pari acumine videre, tam bona nutritione ali, tam perfectos voluntatis, ac intellectus actus exercere posse: nisi aut ipse nolit, aut extrinsecus per accidens impediatur.

Quinta aliorum sententia est, condensationem non sine penetratione, & rarefactionem non sine expenetratione contingere posse: ita Stapulensis, & alij non pauci: hae tamen sententia bifariam explicari solet: aliqui naque eius assertores quaedam materiae partes adaequate penetrari, & expenetrari censent. Alij verò partes materiae virtualiter extensas esse, ac proinde inadequate tantum eas penetrari, aut expenetrari posse existimant. Verum quod adaequata penetratio partium materiae naturaliter repugnet, & in metaphysica à nobis ostendetur, cum de conditionibus entis spiritualis egerimus: & modo vno, vel altero experimèto breuiter demonstratur.

Siquidem Aristoteles l. 1. de mundo c. 4. ita terrae motum explicat. Cum flatus aduena introrsus in terram caua irruens, deinde exitu omni exclusus intus se se versando ingenti vi terram quatit, nequicquam exitum inde quaeritans; tunc fit natura facinus, quod vocamus terrae motum: quibus verbis aperte sentit Aristoteles terrae motum fieri visceris terrarum foraminibus inclusi, & exitum violenter quaerentis. Vnde sic argumentor: si esset possibilis adaequata corporum penetratio

V. 3 vnum

unum per alterius locum transgredi alio non expulso pollet: ac proinde subterraneus aër claustrum impatiens eas turbas non faceret, talesque tumultus minimè excitaret.

35. Rursus interdum tonitruum cœlum omne remugit, eo quod spiratio calida & sicca in compactæ nubis cauitate inclusa ad libertatem exire nititur, & renitentis sibi nubis latera pulsat, atque repullat. Hanc Aristotelicorum omnium sententiam ex eorum mente ita proponit Seneca lib. 2. naturalium questionum cap. 27. *Cum spiritum intra se clausere nubes, in concanis partibus earum volutatus aër similem agit mugitibus sonum: raucum, & aequalem, & continuum: itaque etiam ubi illa regio humida est, exitum claudit.* Vnde etiam sic argumentor. Si corpus aliquod quantumvis subtilitate præditum cum alio adæquatè penetrari posset: certè per illud absque vlla renitentia transire posset, atque adeo nulla essent fracto displosa tonitrua cœlo, nulla superna murmura, nulli ætherei fragores; sed spiritus illi nubium repagulis inclusi, & quasi carcerati silenter exirent, & facili, ac pacata libertate potirentur. Nec verò his experimentis responderi potest, exiguas quasdam & impenetrabiles materiæ particulas, non verò tota corpora adæquatè penetrari posse: nam cum stagnum aliquod totum condensatur, & ad duplo maius spatium reducit: dimidia pars aquæ stagnantis eundem cum altera dimidia locum occupat: iam ergo naturaliter tota corpora penetrantur.

36. Inadæquata autem penetratio partium materiæ impugnatur: tum quia extensio virtualis, in qua fundatur, omnino repugnat: tum etiam quia res spirituales duo v.g. Angeli non solum inadæquate, verum etiam adæquate penetrabiles sunt: ergo etiam partes corporis tam adæquate quam inadæquate impenetrabiles erunt: id, quod experimentum nuper posita satis etiam ostendunt: facilius enim esset, aërem in terræ cauernis clausum per inadæquatam penetrationem contrahi, si ea possibilis foret, quam violenta eruptione maria, ac terras miscere, & naturæ tot vulnera inferre: quod si aër subterraneus vltèrius contrahi nequit, cur per penetrationem illam inadæquatam tellus saltem & aqua, per quas meat, amplius non contrahuntur? cur, sicut corpora grauiora præter propriam inclinationem sursum euolant, & leuiora deorsum feruntur, vt naturæ consulant, & vniuersali bono prospiciant; cur inquam eodem fine cauernæ, ac latebræ terrarum non extenduntur per inadæquatam penetrationem, vt spiritum intus rarefactum capiant, quantumlibet eiusmodi penetratio corporum corporibus ipsis, spectata peculiari eorum inclinatione, violenta, ac præternaturalis esse censeatur?

37. Tandem alij censent, raritatem corporis consistere in eius liquiditate, siue quod perinde est in vnione partium, quam faciliè solubilem ac redibilem appetant: contra verò corporis densitatem sitam esse in eius soliditate seu duritie, & compactione; hoc est, in vnione partium, quæ faciliè perire, ac faciliè etiam redire nequeat: quamuis autem corpus, cum rarefit, aliquando ad maiorem locum extendatur, id tamen non semper euenire; & cum euenit, per accidens ad raritatem se habere. Impugnantur tamen primò: quia nihil inter philosophos magis solemne est, quam corpus rarum eo ipso ad maiorem locum extendi, ac den-

sum eo ipso ad maiorem contrahi: ita Aristoteles, quem reliqui sequuntur, in cap. de qualitate textu 4. ibi: *ceterum densum quidem ex eo quidpiam est, quia partes ipsius sibi ipsæ propinque sunt: rarum autem, quia se se distant.*

Rursus: quemadmodum Angelus summa subtilitate præditus spatium huius gymnasij, aut aliud maius occupare potest, quin vlla vi etiam supernaturali diuidi possit; cur etiam aliquod corpus tenuissimum, subtilissimum, ac proinde rarissimum, à Deo produci nequeat, quod saltem naturaliter discontinuari non possit? ergo iam raritas in vnione faciliè solubili non consistit. Deinde lac v.g. aut sanguis, & oleum pluræque vnguenta valde spissa, ac densa sunt: & tamen vniones non habent soluti difficiles, sed valde faciles. Præterea ex hac sententia sequeretur, lignum v.g. nullum habere raritatis gradum: siquidem nullam habet liquiditatem, nullamque facilitatem, vt eius partes solui, ac iterum reuniri possint, eo quod semel abrupta iterum naturaliter continuari nequeant. Consequens est absurdum: quia aliàs lignum esset summè densum, & nulli metallo cederet.

Opponunt tamen huius sententiæ assertores. Corpus Christi in Eucharistia aliquem habet raritatis gradum; siquidem marmore densius non est: at ibi nullam habet extensionem localem: quin potius ad maiorem quam antea locum contrahitur: ergo raritas non in extensione partium, sed in earum liquiditate consistit. Verum corpus Christi nullum raritatis, nullum densitatis gradum in venerabili Sacramento obtinet; si raritas, ac densitas pro positione partium, earumque maiori, aut minori extensione fumantur: secus verò, si pro qualitate eam extensionem aut positionem postulante accipiantur. Quod autem alterutro modo raritas, & densitas usurpari soleant, supra ostendimus.

Opponunt secundo: si in vase vndique operculato cera conclusa igni applicetur, proculdubio rarefceret; & tamen maius loci spatium non occupabit, quæ est vasis eam continentis durities cedere nescia: ergo raritas non in extensione, sed in liquiditate consistit. Responsio tamen in promptu est: nam in eo euentu cera intus rarefscens maiorem, quam antea, locum occupabit, ac proinde vas disrumpet, ne cum eo penetretur. Sic oua igni applicata, aëre intus rarefcente, ac vi caloris se se dilante cum crepitu rumpuntur, ne videlicet aër cum oui testa, seu putamine penetretur: si enim ob solam caloris intemperiem, & non ob periculum penetrationis dissiliunt, cur id non euenit, esto prius collisa foramentur, & rimam aliquam aperiant, per quam aër egredi possit. Et quidem non conspicio, cur vacui euitandi causa vasa sæpe frangantur, & penetrationis etiam fugiendæ causa id ipsum vltèrius nequeat, cum natura non minus penetrationem quam vacuitatem abhorreat.

Demum opponunt, omne corpus rarum liquidum esse, & omne densum solidum esse: ergo. Verum antecedens falsum esse ex nuper dictis constat: & argumentum retorqueri potest: siquidem nullum ferè corpus rarum est, quod iuxta aduersarios ad maiorem locum, saltem per accidens, se se non extendat: quatenus igitur id fiat, vel per corpuscula, vel per expenetrationem, aut vacuitatem, vel per extensionem virtuales, aut infinitatem

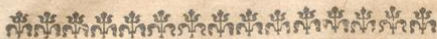
38.

39.

40.

41.

tatem partium ab ipsis explicari debet: igitur difficultates aliarum sententiarum non euitant, & alias denuo superaddunt.

TRACTATUS II.

De motu corporis naturalis à minori ad maiorem qualitatem, & è contrario: siue de intensione, & remissione.

CAPVT PRIMVM.

An aliqua qualitates additione gradus ad gradum intenduntur?

1.

RBITOR intensiorem, quàm subiectum aliquod redditur magis tale, quam antea erat, fieri additione gradus ad gradum, si de qualitatibus physicis, nimirum calore frigore & aliis similibus sermo sit. Hac sententia, quæ communior est, hac vnica ratione missis aliis minus efficacibus, probatur: si intensio caloris v. g. non fieret additione gradus ad gradum maxime: quia aut fieret mutatione totius caloris imperfecti in alium perfectiorem: aut mutatione existentie imperfectæ in aliam existentiam magis perfectam, inuariata tamen essentia caloris: aut quia fieret per maiorem radicationem caloris ad subiectum: siue, quod perinde est, per magis perfectam eius vnionem cum subiecto: aut demum quia fieret per expulsionem qualitatis contrariae. At nullo ei his quatuor modis fieri potest caloris intensio: ergo sola additione gradus ad gradum calor in eodem subiecto intenditur: quemadmodum non sine additione partium per diuersa subiecta extenditur.

2.

Primus intensiorem explicandi modus est Durandi in 1. distinct. 17. Gofredi quodl. 11. quæst. 3. Auicennæ, Gilberti Porretani & aliorum: qui tamen abique negotio confutari possunt: namque, si calor intenderetur, maiorque fieret corruptione totius caloris remissi, eiusque mutatione in alium perfectiorem de nouo productum, ignis aquam calcificans non solum esset productius caloris; verum etiam caloris destructius: & sol aërem magis magisque illuminans non tantum lucem produceret; sed etiam eam destrueret: at quis ferat, ignem non tantum caloris, verum etiam frigoris; aut quod perinde est carentie caloris; ac tolem non tantum lucis, verum etiam tenebrarum parentem esse: aut quis ferat simile destrui à suo simili, cum ratione solius similitudinis quoduis indiuiduum propagationem, & conseruationem suæ speciei appetat?

3.

Rursus: si aqua intensè calefit mutatione totius pristini caloris in alium indiuisibilem, ac perfectionem: ergo, cum absente igne calor aquæ remittitur, totus illico peribit: siquidem gradibus caret, qui sensum, ac paulatim perire possint, quod tamen sensui, & experientia repugnat. Nec responderi potest, absente igne totum quidem aquæ calorem destrui, eius tamen loco alium minus perfectum produci: à quo enim obsecro producit? non ab igne; qui absens est: non ab a-

qua; quæ caloris productiua non est: non à calore præterito; alias hic alteri calori, quem producit, coëxisteret in eodem instanti; haud secus ac actus habitum absque vtriusque coëxistentia in aliquo instanti post se relinquere nequit: non à Deo; cuius munus non est producere calorem absque exigentia causæ creatæ, & cum renitentia agentis contrarij & frigidi; alias Deus naturaliter, & secluso quouis miraculo aquam in absentia ignis calcificare, & nativo frigore spoliare posset.

Præterea si intensio caloris sit, indiuisibilis caloris in alium indiuisibilem magis tamen perfectum commutatione; certe intensiua alteratio continua non erit. Consequentia probatur: nam forma indiuisibilis in instanti producitur: terminus ergo alterationis intensiue, cum indiuisibilis sit, in instanti fiet: cum ergo vnum instans alteri immediatum, & continuum non sit, alteratio intensiua continua non erit; sed potius morulis interrupta. Consequens autem sensui, & experientia repugnat: vsque adeo, vt qui manum maximo igni applicatam continuo tamen calefieri neget, is certe aquilam per aëra velocissimè se se librantem, continuo tamen moueri inficias etiam ire teneatur, cuius tamen oppositum supra lib. 3. tract. 5. cap. 2. demonstratum manet.

Secundus modus explicandi intensiorem sine additamento graduum est Egidij quodlib. 2. q. 14. Capreoli in 1. quæst. 1. art. 2. & Astudilli 1. de generat. quæst. 8. qui tamen iisdem argumentis, quibus supra vsimus confutari possunt: namque, vt demus essentiam qualitatis ab eius existentia realiter distingui, & eandem essentiam modo hac, modo illa existentia affici posse, quod tamen falsum esse in metaphysica ostendimus; aut existentia perfectior per alterationem intensiuam comparata habet latitudinem gradualem; & sic idem de ipsa essentia qualitatis absque inconuenienti dici poterit: aut ea existentia est indiuisibilis alteri etiam indiuisibili succedens; & ita simile à suo simili destruetur, & calor aquæ sensim paulatimque remitti nequibit; & alteratio intensiua continua non erit: vt ex nuper dictis huc applicatis dilucidè constat.

Tertius modus explicandi intensiorem absque adiectione graduum est Caietani 1. 2. quæst. 5. art. 2. nec non Capreoli vbi supra conclus. 5. atque inter Thomistas communior est. Multis tamen argumentis impugnari potest. In primis enim omnia argumenta paulo supra confecta contra eum militant: siquidem vnio qualitatis cum subiecto latitudinem gradualem, quam non habet qualitas, habere nequit, ac proinde indiuisibilis est, & continuè produci nequibit. Deinde, cum sol aërem magis magisque illustrat, non erit à quo vnio illa imperfectior lucis destruat: aut cum calor aquæ sensim remittitur, à quo vnio imperfectior caloris denuo producat. Dices ab ipso calore. Respondetur: ergo est prior natura vnione quam producit, nec non etiam posterior natura eadem vnione, per quam iuxta Thomistas à subiecto educitur: at mutuam causalitatem sæpe sapius improbauimus. Rursus quidquid sit de ea sententia, quæ vnionem ab actioneeductiuam non distinguit; cerè pro priori naturæ quo calor est expectatus ad vnionem, illam producendam daretur, & non daretur ipsa vnio: non daretur; quia est effectus caloris; daretur verò; quia calor ex natura